

DOKTORI (PhD) ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

**NYUGAT-MAGYARORSZÁGI EGYETEM
MEZŐGAZDASÁG- ÉS ÉLELMISZERTUDOMÁNYI KAR
MOSONMAGYARÓVÁR
ÜZEMGAZDASÁGI INTÉZET
ÜZEMTANI TANSZÉK**

Programvezető:
Dr. HC. Dr. IVÁNCICS JÁNOS
egyetemi tanár, MTA doktora

Alprogramvezető:
DR. TENK ANTAL
egyetemi tanár, a mezőgazdaságtudomány kandidátusa

Témavezető:
DR. HABIL. SALAMON LAJOS
egyetemi tanár, a mezőgazdaságtudomány kandidátusa

A MARHAHÚS TERMELÉS- ÉS FELDOLGOZÁS AKTUÁLIS GAZDASÁGI KÉRDÉSEI

Készítette:
KOVÁCS TAMÁS

MOSONMAGYARÓVÁR

2002.

1. BEVEZETÉS, A KUTATÁS ELŐZMÉNYEI

Hazánkban a szarvasmarha tartáson belül a marhahús termelése mindig fontos tevékenység volt. Az 1980. évek végéig jelentős mennyiségben exportáltunk marhahúst és élőállatot. A magyar vágómarha általában jó minőséget képviselt, s a nemzetgazdaságot jelentős devizabevételhez juttatta. Jól igazodott a falusi, vidéki életformához, beleilleszkedett a termelési struktúrába. Tartása, takarmányozása a legelőre alapozott természetszerű állattartás miatt viszonylag egyszerű, ugyanakkor jövedelmező volt.

A korábbi kedvező pozícióinkat napjainkra a bekövetkezett társadalmi-gazdasági változások hatására szinte teljesen elveszítettük. Szarvasmarha állományunk – ezen belül különösen a húsmarha állomány – rendkívüli mértékben lecsökkent. A korábbinál jóval alacsonyabb marhahús termelésünk zömét is a tejelő állományok adják.

A marhahús termelésünk jövőbeni fejlesztésének lehetőségeit a BSE-probléma, a támogatások csökkenése, az EU országok piacainak telítettsége tovább nehezíti. Itt kell megemlítenünk azt is, hogy világviszonylatban napjainkban növekszik az elfogyasztott marhahús mennyisége, ami lehetőséget biztosíthat az egyelőre BSE-től mentes magyar vágómarha termelés fellendüléséhez.

Disszertációmban ezen okok miatt vállalati (vállalkozói) szintű vizsgálatokat végeztem Nyugat-Dunántúl véletlenszerűen kiválasztott vágómarha előállító- és feldolgozó gazdaságaiban. Megpróbáltam feltérképezni az ágazat gyenge és erős pontjait, továbbá arra kerestem

a választ, hogyan, miként lehet javítani a jelenleg válságát élő ágazat helyzetén, jövedelmezőségén, illetve hogyan lehetne esetlegesen az EU agrárpolitikájának (CAP) marhahús termelési jogszabályait átvenni a magyar marhahús termelésben.

2. ANYAG ÉS MÓDSZER

Kutatómunkám célja az volt, hogy a nyugat-dunántúli régió vágómarha előállításának, valamint feldolgozásának gazdasági elemzése által előmozdítsam az ágazat jövőbeli fejlesztési lehetőségeit. Az ökonómiai elemzések során a következő tényezőket vizsgáltam:

- az ágazat gazdasági környezetének alakulását, jövőbeli lehetőségeit,
- a vágómarha előállítás, valamint feldolgozás árbevétel, költség és jövedelem összetevőit, ezek alakulását,
- a jövedelmezőségi mutatók alapján azokat a kitörési pontokat, amelyek fejlesztésével a termelés hatékonysága tovább növelhető,
- az Európa Unió vágómarha szabályozásának megfigyelését, a tapasztalatok adaptálási lehetőségeit hazánk vágómarha ágazatában,
- egy, a gyakorlatban a későbbiekben alkalmazható számítógépes gazdasági elemző program és szimulációs modell kifejlesztését.

A kitűzött feladatok megoldásához az adatgyűjtés két alapvető formáját alkalmaztam. Az önálló adatgyűjtésen alakuló primer, valamint a már meglévő szöveges információk, illetve a számszerű, objektív adatok új szempontok szerinti csoportosításán alapuló szekunder kutatást.

Vizsgálataim során elemeztem a vágómarha termelés és feldolgozás nyereségét alakító tényezők közötti összefüggéseket, kapcsolatokat. Feltérképeztem az árbevétel nagyságát meghatározó értékesítési testtömeg, értékesítési átlagár (élőtömeg, minőség, felárak, stb.) adatait. Figyelemmel kísértem a termelési költséget befolyásoló vágóalapanyag, valamint ráhizlalt tömeg (életfenntartó, hústermelő) költségének alakulását. A feldolgozás során megfigyeltem az átvételi árak minőség szerinti alakulását, valamint a fontosabb marharészek és termékek feldolgozásakor keletkező fedezeti összeg nagyságát. A kapott adatok további vizsgálatához kidolgoztam egy számítógépes szimulációs elemző programot, amellyel prognosztizálható a marhahízlalás- és feldolgozás jövedelmezőségének alakulása.

3. A VIZSGÁLATOK EREDMÉNYEI

A Nyugat-Dunántúlon végzett vágómarha előállítás vizsgálati adatai alapján a régió mezőgazdaságáról elmondható, hogy az országos átlagnál kedvezőbb képet mutat. Az agrárgazdaság kiemelt helye, szerepe a tanulmány szempontjából fontos, jövedelmezőségi

mutatókon keresztül jól érzékelhető. A személyes interjúk során felmért vállalati, regionális, valamint országos adatok alapján szerzett információkból a következő megállapítások tehetők:

3.1. Vágómarha előállítás, hizlalás

A vágómarha előállítás, valamint marhahizlalás *eredményességét* leginkább *a szaporulat, a reprodukciós teljesítmény határozza meg*. A meg nem született, vagy elpusztult borjú értékét semmi nem pótolhatja. Ha a szaporulat csökken (mint a vizsgált szövetkezetben és a régióban), ugyanakkora költség esetén kisebb lesz az értékesíthető, választott borjak, vagy vágómarhák száma, kevesebb növendék üsző áll rendelkezésre a kiselejtezett tehenek pótlására, valamint az értékesítésre. A kedvezőtlen szaporulat tehát még tovább ronthatja az anyatehén-tartás, valamint a hizlalás amúgy is gyenge jövedelmezőségi mutatóit.

A vágómarha előállítás és értékesítés adatait elemezve a vizsgálatból megállapítható, hogy 1993. és 2000. évek között a vágómarha termelés, értékesítés a vizsgált szövetkezetben csökkenő tendenciát mutat. Az 1993. évi 720 db (323 t) helyett 2000. évben csupán 320 db (177 t) vágómarhát értékesített a gazdaság. A csökkenés darabszámban -56%-os (testtömegben -44%), ami azt jelenti, hogy a szövetkezet a vágómarha ágazatát lassan, de fokozatosan kezdi leépíteni.

Ennek *okai a következők*: 1996-tól az ágazati eredmény *csökkenő tendenciát mutat*, az élőállat értékesítés *nehezebbé, körülményesebbé vált a régióban*. Csökkent, vagy részben megszűnt az export piac; a húshasznú haszonállat előállítása veszteségessé vált. A *hazai piac élőállat igénye*, valamint a *felvásárlási árai nem kedvezőek a termelés további folytatásához*. Az országos és regionális önköltség adatokat a szövetkezeti adatokkal összehasonlítva megállapítható, hogy a vágómarha előállítás önköltsége kilogrammonként néhány forinttal alatta marad az országos átlagnak.

A szövetkezet marhahizlálását vizsgálva megfigyelhető, hogy költségei kismértékben ugyan, de eltérnek az országos átlagtól: a takarmányozási költség 8%-kal, a munkabér költség 3%-kal, a közvetlen költség 13%-kal magasabb az országos átlagnál. Ezzel szemben az ágazati költség 10,4%-kal, a gazdasági általános költség pedig 3%-kal az országos adatok alatt marad. Ennek okai a következők: saját előállítású, jó minőségű, de sajnos drága abrak, ill. silókukorica szilázst etetnek a hízókkal, továbbá a munkabérek az országos átlag felett vannak.

3.2. Vágómarha feldolgozás

A vizsgált vállalat felvásárolt és *feldolgozott vágómarha fajtaösszetétele* a következő volt: 80-85%-ban holstein-fríz és keresztezettjei, 5-10%-ban magyar-tarka és keresztezettjei, 5% egyéb

fajták. A *feldolgozott vágómarha éves mennyisége az 1993. évi 22,2 ezer db-ról 1997. évre 15 ezer db-ra esett vissza*, majd ezen a szinten stabilizálódott. Ez jelenleg napi 50-60 vágómarha (vagy vágóborjú) feldolgozását jelenti. A termelés visszaesésének *okai* a következőkre vezethetők vissza: egyrészt, a magyar *húsfogyasztási szokások átrendeződése* a baromfi-, és egyéb szárnyas húsok területére, másrészt, a fogyasztói marhahús *értékesítési árának nagymértékű emelkedésére*.

Ha a vállalat vágómarha kilogrammonkénti továbbértékesítési árait összevetjük a vállalat által felvásárolt élőtömeg felvásárlási kilogrammonkénti árával, megállapítható, hogy a vizsgált ciklus minden évében jelentősen meghaladja azt. Az első évben a belföldi értékesítés például 78 Ft/kg, az utolsóban 385 Ft/kg; az export értékesítés területén pedig 166, ill. 475 Ft/kg-mal haladja meg a felvásárlási árakat. A növekedés a vizsgált időszakban egyébként rendkívül dinamikus. Az értékesítés adatait vizsgálva azonban messzemenő következtetéseket nem szabad levonni, mivel ezen adatok segítségével nem kapunk bepillantást, objektív képet a feldolgozás költségeibe, annak nagyságába, részleteibe. A további elemzésekhez szükséges a feldolgozott marhahús fedezeti összegét is vizsgálni. A vágóborjú feldolgozásról elmondható, hogy a kilogrammonkénti költségarányos jövedelmezősége 15-20% között változik. A vágómarha feldolgozás értékei ennél gyengébbek, nagysága 8-12% között mozog.

3.3. Új és újszerű tudományos eredmények

Az általam végzett vizsgálatokból megállapítható, hogy amennyiben a termelő és a feldolgozó vállalatok kölcsönösen, egymás igényeit figyelembe véve alakítja ki a felvásárlási árat, úgy a mind a termelő, mind a feldolgozó nyereséget realizálhat a vágómarha vertikumban.

Véleményem szerint a disszertáció a következő új, illetve újszerű megállapításokat, eredményeket tartalmazza:

- A vágómarha előállítás- és feldolgozás piaci szereplőinek vállalati adatbázison alapuló több dimenziós gazdasági vizsgálata a nyugat-dunántúli régióban,
- A nyugat-dunántúli régió vágómarha előállítás- és feldolgozás ökonómiai adatainak, paramétereinek feldolgozása, rendszerbe foglalása. A termelést és a feldolgozást leginkább befolyásoló jövedelmezőségi mutatók összefüggéseinek feltárása és összehasonlító elemzése,
- A vágómarha előállítás- és feldolgozás számítógépes szimulációs módszerrel történő gazdasági, jövedelmezőségi elemzése,

- A vágómarha ágazat gondjainak, problémáinak vizsgálata, ezek esetleges megoldása, jövőbeni lehetőségeinek feltárása és kidolgozása az EU szabályozás figyelembe vétele mellett.

4. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A szarvasmarha tenyésztésen belül a vágómarha előállítás, valamint a marhahús feldolgozás és értékesítés 1990-ig évtizedeken keresztül exportorientált ágazata volt a mezőgazdaságnak. A magyar vágómarha - a magyar tarka, valamint a keresztezéssel előállított egyéb húshasznú fajták - rendkívül jó minőséget képviseltek, s fontos deviza bevételi forrásokat eredményeztek hazánknak. Az 1980-as évek végétől, különösen a *rendszerváltozás után a vágómarha termelés egy veszteséges ágazattá vált, melynek okai a következőkre vezethetők vissza.*

Az alapvető ok az élőállat termelés input anyagainak (elsősorban a takarmány, energia, üzemelési, ágazati költségek, stb.) nagymértékű emelkedése, melyet az output (élőállat átvételi, felvásárlási) árakra nem sikerült áthárítani. A kialakult veszteséges termelés a szarvasmarha állomány nagymértékű visszaesését eredményezte, ill. napjainkban is eredményezi. Sajnos a negatív tendencia ahhoz vezetett, hogy a viszonylag jó minőségű vágómarha élelmiszeripari feldolgozásához, valamint a lakossági szükségletek kielégítéséhez jelentős mennyiségű marhahúst kell importálnunk,

miközben idehaza egyre nagyobb métereket ölt a mezőgazdaság kihasználatlan erőforrásainak (gyepterület, földterület, munkaerő, stb.) nagysága.

A termelés rohamos csökkenését a fentiekén kívül a következő okok idézték elő:

- a mezőgazdaság állami támogatásainak rohamos mérséklődése 1990-től napjainkig,
- az új gazdasági jogszabályok, törvények, rendeletek megjelenése,
- a volt KGST piacok teljes összeomlása,
- a fogyasztói kereslet mérséklődése, átrendeződése,
- a korábbi EU piacok beszűkülése.

A marhahús vertikum másik fontos tényezője az, hogy a *magyar húsipar a gyengébb minőségű (un. hamburger) holstein-fríz vágómarhát nem igényli, a magyar-tarka, ill. egyhasznú húsmarha vágómarhát (színhús marha) pedig nem tudja megfizetni.* A húsipar részére nagyobb jövedelmet biztosít a támogatások által jóval olcsóbb EU marhahús behozatala, mint a hazai marhahízalás költségeinek megtérítése.

A magyar élőmarha és marhahús export lehetőségeinket nagyban befolyásolja az EU piaca. Az EU országok önellátási foka napjainkban 105-110% körül alakul, a marhahúsfogyasztásuk azonban kismértékű csökkenést mutat. A visszaesést nagyban befolyásolja(ta) a szarvasmarhák szivacsos agyvelő gyulladásának (BSE) megjelenése.

A BSE nyilvánosságra kerülése (Anglia) súlyos fogyasztói bizalmi válsághoz vezetett az EU-ban. Valószínűsíthető, hogy az elkövetkezendő években emiatt az EU marhahús fogyasztása várhatóan stagnálni, vagy tovább fog csökkenni. *Ez a stagnálás, vagy további csökkenés hazánk egyelőre BSE-től mentes vágómarha ágazatának esetleges fellendüléséhez vezethet.*

A vállalati, valamint a regionális nagyüzemi (szövetkezeti) szinten végzett vizsgálataim és elemzéseim nagymértékben alátámasztották a vágómarha előállítás helyzetének jelenlegi problémáit. Egy 500 kg élőtömegű élőállat előállításának *önköltsége* az 1993. évi 76 Ft/kg-ról 2001. évre 224 Ft/kg-ra növekedett. Ez minden évben *felülmúlta* - átlagosan 10-15%-kal - az élőállat kilónkénti *értékesítési (felvásárlási) árát*, ill. annak növekedését. Különösen magas volt a Kisalföldi régióban a veszteség 1997. és 1998. években, amikor is élőállat előállításának kilónkénti vesztesége elérte, ill. meghaladta a 20 Ft/kg-ot.

A régióban vizsgált *kisüzemeknél és kistermelőknél* a hízó alapanyag előállításánál az *önköltség* alakulása *kedvezőbb*. Az *önköltség* a vizsgált 1993. és 2001. évek között 1 kg élőtömeg esetén 70 Ft/kg-ról 181 Ft/kg-ra növekedett, ami minden vizsgált évben *alatta marad a felvásárlási átlagárnál*. Az 1 kg élőállatra jutó adózatlan nyereséget figyelmesen vizsgálva az tapasztalható, hogy az *önköltség* nem tartalmazza a kisvállalkozók költségeinek egy részét (munkabér, közterhek, adók, stb.), amivel ha megemeljük az *önköltséget*, - éppúgy, mint a nagyvállalatoknál – valószínűleg veszteségessé válik a hízómarha alapanyag előállítás.

A vágómarha felvásárlási és feldolgozási tevékenységét egy húsipari vállalatnál vizsgáltam. A felvásárlási adatokat elemezve jól látható, hogy 1994. évtől kezdődően a vágómarha feldolgozás - az alapanyag termeléshez hasonlóan – nagysága mintegy 25-30%-kal csökkent. Ennek okai az alapanyag felvásárlási nehézségekben, valamint a késztermék értékesítés belföldi és export visszaesésében keresendők. A húsipari vállalat borjúhús feldolgozása során 1994-től 2001-ig terjedő időszakban 7,6%, valamint 41,6% közötti fedezet (közvetett költség + nyereség) keletkezett. Ha a nyereség nagyságát vizsgáljuk a fedezetben, a vizsgált évek során 10-15% közötti adózatlan nyereség realizálható 1 kg borjúhús értékesítés esetében. Az értékesítés volumenéhez hasonlóan az adózatlan nyereség is csökkenő tendenciát mutat. A feldolgozott marhahús esetén 10,3%, valamint 23,57% közötti a belföldi valamint az export értékesítés fedezete, ez a borjúhúsnál nagyobb kiegyenlítettséget mutat. A marhahús feldolgozása során az adózatlan nyereség 5%-10% között mozog 1 kg marhahús értékesítése esetén. Megállapítható továbbá, hogy éves szinten kb. 15 ezer vágómarha, valamint 5 tonna körüli vágóborjú feldolgozásra és értékesítésre rendezkedett be a vállalat kapacitása, ami a korábbi ilyen irányú vágómarha feldolgozási tevékenység csupán 45-50%-a.

A vizsgálatokat összegezve megállapítható, hogy a vágómarha vertikum hizlalási (előállítási) fázisa általában veszteséges termelési folyamat, amelyet a vállalatok - a kisüzemek és őstermelők kivételével

- *fokozatosan megszüntetnek, leépítenek. A vágómarha feldolgozó tevékenység jelenleg nyereséget termel, annak ellenére, hogy minőségi alapanyag felvásárlási és értékesítési gondokkal küzd.*

Az Európai Unióhoz való csatlakozásunk esetén a magyar vágómarha vertikum szabályozásában számottevő változásokat kell végrehajtani. Ezek véleményem szerint a következők:

- **Egy olyan átfogó - az Európai Unióval kompatibilis - jogi- és közgazdasági szabályozó rendszert és stratégiai tervet kell kidolgozni, amely a jövőben biztosítani fogja a vágómarha vertikum hazai és EU-s piacképességét, jövedelmezőségét a hizlaló, valamint a feldolgozó és értékesítő szférában,**
- **Ezen belül különösen fontosnak tartom az EU kompatibilis piaci, ár, támogatási, valamint kereskedelmi szabályozás hatékony, a speciális magyar viszonyokra történő kidolgozását, esetleges adaptálását, melyek alapjaiban határozzák meg a vágómarha vertikum versenyképességét,**
- **Továbbá biztosítani kell a minőségi vágómarha biológiai alapjainak hatékonyabb fenntartását, ennek vállalati szintű állami támogatását,**
- **Fontosnak tartom még a felvásárlási – garantált ár magasabb mértékű megállapítását, állami támogatását, mely fedezi egy**

átlagos vállalkozás vágómarha termelő tevékenységének alapvető jövedelmezőségét (legalább 15-20%-os költségarányos jövedelmezőséggel),

- *Javaslom új integrációs kapcsolatok, megállapodások létrehozását állami szerepvállalással az alapanyag előállító és a feldolgozó vállalatok között.*

A vágómarha hizlalás költségszerkezete, illetve jövedelmezőségi mutatói

Me.: Ft/kg, %

Megnevezés	1998.		1999.		2000.		2001.		2002.		Index 1998= 100%
	Ft/kg	%	Ft/kg	%	Ft/kg	%	Ft/kg	%	Ft/kg	%	
Takarmány költség	132	74,1	137	72,4	142	68,9	148	66,1	158	65,8	120,0
Egyéb anyag k.	7	3,9	8	4,2	8	3,8	9	4,0	10	4,0	137,1
Összes anyagköltség	139	78,0	145	76,6	150	72,7	158	70,1	168	69,8	120,8
Munkabér k.	13	7,3	15	7,9	18	8,7	20	8,9	21	8,9	164,6
TB. járulékok	4	2,2	5	2,6	6	2,9	7	3,1	7	3,0	185,0
Amortizáció k.	1	0,5	2	1,0	2	0,9	3	1,3	3	1,3	310,0
Segédüzemi k.	14	7,8	16	8,4	18	8,7	21	9,3	23	9,7	166,4
Szolgáltatási k.	1	0,5	1	0,5	1	0,4	1	0,4	1	0,5	120,0
Biztosítási k.	1	0,5	1	0,5	1	0,4	1	0,4	1	0,5	120,0
Egyéb költség	2	1,0	2	1,0	2	0,9	2	0,9	2	1,0	120,0
Közvetlen k.	175	97,8	187	98,9	198	96,1	213	95,1	228	95,0	130,3
<i>Melléktermék</i>	-4	-2,2	-5	-2,6	-5	-2,4	-6	-2,6	-6	-2,7	155,0
Ágazati általános k.	3	1,6	3	1,5	7	3,3	7	3,1	7	3,0	246,6
Szűkített k.	174	99,4	185	97,8	200	97,0	214	95,6	229	95,3	131,7
Gazdasági ált. k.	4	2,6	4	2,2	6	3,0	10	4,4	10	4,7	270,0
Teljes önköltség	178	100	189	100	206	100	224	100	239	100	134,8
Költségszint %	-	98,34	-	95,45	-	98,10	-	97,39	-	97,96	99,6
Költségáramos jöv. %	-	1,66	-	4,55	-	1,9	-	2,61	-	2,04	120,7
Értékesítési átlagár	181	-	198	-	210	-	230	-	245	-	135,3
Jövedelem	3	-	9	-	4	-	6	-	6	-	166,6

Forrás: Saját számítás, számítógépes szimulációs program segítségével

A vágómarha feldolgozás költség szerkezete, illetve jövedelmezőségi mutatói

(Me.: Ft/kg, %)

Megnevezés	1998.		1999.		2000.		2001.		2002.		Index 1998= 100%
	Ft/kg	%	Ft/kg	%	Ft/kg	%	Ft/kg	%	Ft/kg	%	
Anyagköltség	357	88,7	346	85,2	361	85,6	386	85,8	414	85,6	115,8
Bétköltség	3,5	0,9	5,8	1,4	6,4	1,5	6,8	1,5	7,3	1,5	207,8
TB. járulék k.	1,4	0,4	2,0	0,6	2,2	0,5	2,4	0,5	2,6	0,6	186,1
Közvetlen k.	365	90,8	358	88,3	373	88,2	398	88,4	427	88,2	116,7
Közvetett k.	37	9,2	48	11,7	50	11,8	53	11,6	57	11,8	152,8
Teljes költség	402	100	405	100	422	100	451	100	483	100	120,1
Költségszint (%)	-	96,5	-	94,9	-	88,7	-	88,7	-	88,6	81,9
Költségarányos jöv. (%)	-	3,5	-	5,1	-	12,3	-	12,3	-	12,4	350,0
Felvásárlási ár	195	-	174	-	186	-	199	-	213	-	109,2
Árbevétele	417	-	427	-	475	-	508	-	544	-	130,5
Eredmény	15	-	22	-	53	-	57	-	61	-	418,3

Forrás: Saját számítás, számítógépes szimulációs program segítségével

5. Az értekezés témaköréből készített tudományos közlemények

1. Tell Imre, Básthly Tamás, Kovács Tamás:
Az élelmiszeripar fejlesztésének lehetőségei és korlátjai az északnyugat-dunántúli régióban
Acta Agronomica Ovariensis, 1995. volume 37. 2. sz.
2. Dr. Salamon Lajos, Kovács Tamás, Tanyi Zoltán:
Új környezeti kihívások az agrárvállalatok számára
Acta Agronomica Ovariensis, 1995. volume 37. 2. sz.
3. Kovács Tamás, Kun Ferenc:
A közös agrárpolitika (CAP) fejlődése, reformjavaslatok, jövedelem-támogatások az Európai Unióban
Acta Agronomica Ovariensis, 1999. Volume 41. 1. sz.
4. Kovács Tamás, Simonyi Ildikó, Hingyi Hajnalka:
A vállalkozások gazdasági és pénzügyi elemzés modellje
Óvári Tudományos Napok, Mosonmagyaróvár, 1998.
5. Kovács Tamás, Dr. Salamon Lajos:
Az Európai Unió gazdaság-politikájának hatása a magyar mezőgazdaságra
Agrárökonómiai Napok, Keszthely, 1996.
6. Kovács Tamás:
Északnyugat-Magyarország mezőgazdasági erőforrásainak vizsgálata 1985-1994. évek között
Óvári Tudományos Napok, Mosonmagyaróvár, 1996.
7. Dr. Salamon Lajos, Kovács Tamás:
Az integráció szerepe észak-nyugat Dunántúl agrártermelésében
Agrárökonómiai Napok, Keszthely, 1996.

8. Kovács Tamás, Bednarik Róbert, Braun Zsolt:
Az EU harmonizáció hatása a magyar mezőgazdaságra
Nemzetközi Agrárökonómiai Tudományos Napok, Gyöngyös 1998.
9. Kovács Tamás:
Egy mezőgazdasági vállalkozás beruházási döntéseinek
optimalizálása az időtényező figyelembe vételével
Georgikon Napok, Keszthely, 1998.
10. Kovács Tamás, Simonyi Ildikó:
Egy mezőgazdasági vállalkozás pénzügyi helyzetének elemzése az
éves beszámolóból
Óvári Tudományos Napok, Mosonmagyaróvár, 1998.
11. Kovács Tamás:
A magyar mezőgazdaságban bekövetkezett alapvető változások és
hatásaik 1990-től napjainkig
V. Ifjúsági Tudományos Fórum, Keszthely, 1999.
12. Kovács Tamás, Gulyás László:
A vágómarha tartás ökonómiai vizsgálata egy nyugat-
magyarországi mezőgazdasági szövetkezetben
II. Alföldi Tudományos Tájégzdálkodási Napok, Mezőtúr, 1999.
13. Kovács Tamás:
A piac befolyásoló szerepe egy élelmiszer-feldolgozó vállalat
gazdálkodására
XLI. Georgikon Napok, Keszthely, 1999.
14. Kovács Tamás:
Egy élelmiszeripari vállalat gazdasági, pénzügyi elemzése 1993-
1998. évek között
VI. Nemzetközi Agrárökonómiai Tud. Napok, Gyöngyös, 2000.
15. Kovács Tamás:
A vágómarha tartás lehetőségei észak-nyugat Magyarországon
XXVIII. Óvári Tudományos Napok, 2000. Mosonmagyaróvár.

16. Kovács Tamás:
A húsmarha tenyésztés helyzete Magyarországon napjainkban
XLII. Georgikon Napok, 2000. Keszthely.
17. Kovács Tamás, Józsa Máté József
Egy élelmiszer-feldolgozó vállalat gazdálkodásának vizsgálata
VII. Ifjúsági Tudományos Fórum, 2001. Keszthely.
18. Kovács Tamás:
A marhahús feldolgozás vizsgálata egy húsipari vállalatnál
XLIII. Georgikon Tudományos Napok, 2001. Keszthely.
19. Kovács Tamás, Józsa Máté József:
A vágómarha tartás lehetőségei hazánkban
XXIX. Óvári Tudományos Napok, 2002. Mosonmagyaróvár.
20. Kovács Tamás, Kun Ferenc:
The Agro-commercial and agro-diplomatic relationships
between Hungary and the EU.)
Acta Agronomica Ovariensis 2002. (megjelenés alatt)
21. Kovács Tamás:
The questions of beefcattle production in Hungary
Acta Agronomica Ovariensis 2002. (megjelenés alatt)
22. Kovács Tamás:
The questions of beefcattle processing in Hungary
Acta Agronomica Ovariensis 2002. (megjelenés alatt)